

שיר השירים

פרק ד פסוק ח:

כנסת ישראל השבה לארצה, כבר מסוגלת בפנימיותה להיפגש עם מושגי האמונה ברום גובהם. כישרון זה מתגלה בפועל בבחירי הצדיקים שבה.

אֶתִּי מִלְּבָנוֹן כְּלָה אֶתִּי מִלְּבָנוֹן תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי מִרְאֵשׁ אֲמָנָה
מִרְאֵשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן מִמְּעֵנוֹת אֲרִיּוֹת מֵהַרְרֵי נְמָרִים.

1. "אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי" –
א. לשם מה נאמר פעמיים "אתי מלבנון"? לכאורה די לומר 'אתי מלבנון כלה תבואי'.
ב. מדוע כנסת ישראל מכונה כאן "כלה"?
2. "תשורי [תביטי] מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים" – מה מיוחד בהבטה דווקא מן המקומות המוזכרים בפסוק?

"אתי מלבנון כלה"

"אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי" – מובא בפירוש הגר"א על הפסוק:

"כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה

אבל עכשיו מדבר בהדור שבאו לארץ ישראל, לכך אמר 'כלה'¹.

כאשר כנסת ישראל חוזרת לארצה לייסד מחדש את חייה הלאומיים, היא נקראת "כלה" – היא כמי שנכנסת לחופה וזוכה לחדש את הקשר החי עם אלוקיה לאחר שנים ארוכות של הסתר פנים בגלות. ביודעים ובלא יודעים היא נפגשת עם נשמתה הכללית ששבה לפעם בה כבימי קדם ומתבטאת במסירות הנפש על תקומת העם והארץ, בעוז הרוח ובגבורת המלחמה. את הכינוי "כלה" מבאר בעל 'מצודת דוד' כך:

"כלולה בכל מיני יופי"².

עם הגעתה של האומה לארץ ישראל ננסכת בה מדרגת חיים כללית, נשמה השוקקת להופיע באינסופיותה בכל רוחב החיים. לימוד התורה המתחדש בארץ ישראל, מפגיש את האומה במעמקיה עם תוכנם האידיאלי של חייה. בבוא העת, תוכן הקודש הכללי עשוי להאיר כל פינה בהם באור חדש, כך שכל פרט יקבל את משמעותו האמיתית.

¹ פירוש הגר"א לשיר השירים פסוק ח.

² מצודת דוד לפסוק ח.

"אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי" – אילו היה כתוב רק "אתי מלבנון תבואי", היה משמע שלבנון הוא שם מקום שממנו כנסת ישראל תבוא. אולם "אתי מלבנון כלה", בלי "תבואי", רומז מהו הדבר שעושה את כנסת ישראל "כלה": "מלבנון כלה" – "לבנון" עושה אותה "כלה". מה משמעות הדבר?

הרמב"ם ב'מורה נבוכים' מבאר כי המילה 'מקום' במקרא יכולה לשמש בהשאלה לציון מעלה או מעמד נפש של האדם או של הציבור.³ לפי זה נבאר את עניינו של לבנון. כפי שהתבאר לעיל, העצים לבניין בית המקדש בימי שלמה הובאו מלבנון על ידי חירם מלך צור, בחפץ ליבו במגמת הקודש של השראת השכינה בישראל. אם כן, נאמר כי השם "לבנון" מבטא קומת חיים שלמה והרמונית, שבה הגויים מכירים במעלתם האלוקית של ישראל, ומתוך הערצתם את שם ד' הנקרא על ישראל, תומכים הם בהופעת הקודש ומצטרפים באופן מעשי אל הקריאה בשם ד'.

שיבת האומה לארצה היא התחדשות מגמת חייה הכללית – "לבנון"; 'תיקון העולם במלכות שדי', ש"כל בני בשר יקראו בשמך"⁴. מגמה כללית זו, של ייסוד "ממלכת כהנים וגוי קדוש"⁵ שתהיה 'אור לגויים', מרוממת את ישראל להיות "כלה" – לברר את כוחה הכללי, שהיא "כלולה בכל מיני יופי", מתמצתת בתוכה בטהרה את כל כוחות החיים העולמיים, וממילא מסוגלת להשפיע עליהם ולרוממם. בזה כנסת ישראל היא "אתי" – עם ריבונו של עולם. מממשת את האידיאל האלוקי של "ונברכו בך כל משפחת האדמה"⁶.

בשוב האומה ארצה מפעמת בפנימיותה שאיפת קודש כללית זאת, ממלאת את כל נימי נפשה והיא עסוקה בהוצאתה לפועל מבוקר ועד ערב, אף בלי ידיעתה. מ'המקום' הנפשי החדש הזה, כנסת ישראל כבר מסוגלת במעמקה 'לבוא' עם הקב"ה – "אתי מלבנון תבואי", להיות פועלת עם אֵל ושותפה במגמת התחייה של כל כוחות החיים מנקודת ה'יתוך' שלהם – הנשמה, 'הלבנון'. כיצד יתרחש הדבר?

באמצעות המבט האמוני הצופה על תחיית האומה בתור תהליך המונע מרוח ד' שננסכה בעצמות היבשות' – "ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם"⁷. לפיכך תחיית האומה מלאת תוכן נשמתי כללי, היוצא לפועל על ידי בניין החיים הממלכתיים. כנסת ישראל כבר מסוגלת 'לעלות על הר גבוה'⁸ ולהתבונן על המציאות בעין אלוקית; לסקור את המהלכים ההיסטוריים, ולראות כיצד רקמו הם את התחדשות חייה בארץ, וכיצד מעלתה הכללית והעליונה יוצאת אל הפועל בתהליך גאולתה. זהו תוכן המילים הבאות:

"תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים" – על פי רש"י, "תשורי" מובנו "תסתכלי ותתבונני". "אמנה", "שניר" ו"חרמון" הם הרים גבוהים המצויים בגבולה הצפוני של הארץ.⁹ לא לחינם נקט שלמה המלך הרים המצויים דווקא בגבול הצפוני. כפי שהתבאר במקום

³ מורה נבוכים ח"א פרק ח: "מקום. שם זה עיקר הנחתו למקום פרטי [נקודתי] והכללי [מרחבי]. וגם בו התרחבה השפה ועשאתו שם לדרגת האדם ומעלתו".

⁴ מתוך תפילת 'עלינו לשבח'.

⁵ שמות יט ו.

⁶ בראשית יב ג.

⁷ יחזקאל לו יד.

⁸ על פי הפסוק בישעיהו מ ט: "על הר גבה עלי לך מבשרת ציון הרימי בכח קולך מבשרת ירושלם הרימי אל תיראי אמרי לערי יהודה הנה אלהיכם".

⁹ עיין רש"י לפסוק ח ד"ה דבר אחר.

אחר¹⁰, צד צפון, שבו השמש צפונית ונסתרת, מבטא את הצד הצפון והנסתר של המציאות, את הרובד העמוק שבה, המחולל ודוחף את כל התנועות ההיסטוריות. כדי להיפגש עימו יש לטפס לגובה שאינו נמוך מ"ראש" ההרים: "מראש אמנה מראש שניר וחרמון". אל הגובה הזה מסוגלים לטפס בפועל 'האריות והנמרים':

"ממעלות אריות מהררי נמרים" – האריות והנמרים הם משל ל'בחירי צדיקיא', לגיבורי הרוח בעם ישראל, גדולי המאמינים, שאינם מתבלבלים במבטם מתהפוכות ההווה, אלא צופים את הישועה הנרקמת בעדן¹¹. באמונתם הם מולידים את הישועה¹² ומרוממים את האומה להוציא לפועל את קומת ה"כלה" שבה.

¹⁰ עולת ראייה אי עמי קלד ד"ה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה. עיין גם נ' גאל-דור בית אלהי יעקב אי עמי¹⁶.
¹¹ על פי פירוש מראה הלבנון לשיר השירים לרבי שמואל בן משה דייטשלנדר לפסוק ח: "אתי מלבנון תבואי... לבנון משתמש במקרא על מקום נכבד, אתי תבואי ממקום הנכבד במרום שבתינו. 'תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון' ותראה ותבוא בעדי עדיים ממקומות הגבוהות עד מאוד, מעולמות הנעלים בלי ערך כנגד התחתונים. 'ממעונות אריות מהררי נמרים' – ממעון שבת הגבורים **אנשי שם וחסידי עליון**, כי את ד' לא יגור רע ובליעל, תבואי לראות בגדולות ובנפלאות אשר לא ראה עוד אדם בעודו חיים חייתו בלבושי חומר".
¹² אגרות הראיה ג' איגרת תשנג עמי יט: "צופי הישועה 'המשכילים המזהירים כוהר הרקיע' הם הם המביאים את הגאולה".